

Zespół Szkół Nr 1
im. Legionów Polskich
w Koźlenicach

**Procedury postępowania
w sytuacjach kryzysowych**

Spis treści

1. Procedury zarządzania kryzysem w szkole.....	3
2. Procedury postępowania z osobą o skłonnościach samobójczych.....	4
3. Procedury postępowania w przypadku ujawnienia broni na terenie szkoły	7
4. Sposób reagowania w przypadku śmierci ucznia.....	8
5. Przykładowy zakres obowiązków pracowników szkoły, na wypadek sytuacji kryzysowej w szkole	9
6. Wskazówki do postępowania z uczniem, który chce okaleczyć siebie lub innych	12
7. Incydent bombowy – sposób reagowania	13
8. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysowej.....	15
9. Procedury postępowania nauczycieli w sytuacji zagrożenia dzieci i młodzieży demoralizacją	16
10. Procedury postępowania nauczycieli z uczniami nieprzystosowanymi społecznie	22
11. Procedury postępowania z uczennicą w ciąży	27
12. Procedura reagowania wobec sprawcy cyberprzemocy.....	29
13. Procedura reagowania na niewłaściwe zachowanie rodziców/prawnych opiekunów wobec nauczyciela lub pracownika szkoły	31
14. Procedura postępowania z uczniami, którego zachowanie utrudnia lub uniemożliwia prowadzenie lekcji.....	32
15. Procedury postępowania z uczniem przewlekłe chorym w szkole	33
1) Uczeń z astmą	34
2) Uczeń z cukrzycą	36
3) Uczeń z padaczką	39

1. Procedury zarządzania kryzysem w szkole

OGÓLNY SCHEMAT ZARZĄDZANIA KRYZYSEM W SZKOLE

Kryzys, jako sytuacja nieodmiennie zaskakująca, mimo iż czasami przewidywalna i spodziewana wymaga m.in. osobistego opanowania, adekwatnych, rzeczowych reakcji i poczucia odpowiedzialności. Ważne cechy ułatwiające skuteczne reagowanie na kryzys mogą być cechami osobniczymi lub wyuczonymi. Jednak bardzo dużo zależy od opanowanych schematów działania, które jak algorytm prowadzą „krok po kroku” wykonawcę, ułatwiając podejmowanie trudnych decyzji.

Ogólny schemat reagowania na różne zdarzenia kryzysowe:

- okres przed kryzysem - działania uprzedzające;
- okres kryzysu i bezpośrednio po kryzysie - działania interwencyjne;
- działania naprawcze.

2. Procedury postępowania z osobą o skłonnościach samobójczych

Realizuje je osoba (wychowawca, nauczyciel), która zauważyła niepokojące zachowanie ucznia, bądź otrzymała sygnał o takim zachowaniu od rodzica / opiekuna, kolegów ucznia lub innych osób, bądź uczeń bezpośrednio zwrócił się w zaufaniu do tej osoby.

1. Położyć szczególny nacisk na szczerą i empatyczną rozmowę.
 - Udzielić wsparcia emocjonalnego, omówić uczucia związane z samobójstwem.
 - Zbadać i omówić inne możliwości wyjścia poza samobójstwem, skupić się na pozytywnych, mocnych stronach tej osoby, prowadząc rozmowę tak, by odpowiedziała, jak dawniej rozwiązywała swoje problemy nie uciekając się do samobójstwa.
2. Zawrzeć kontrakt, umowę: uzyskać obietnicę osoby o skłonnościach samobójczych, że w krytycznym momencie skontaktuje się z kimś, do kogo ma zaufanie.
3. Skierować ucznia do profesjonalisty zajmującego się zdrowiem psychicznym.
 - Bez pośpiechu, wyjaśniając uczniowi, dlaczego kieruje się go na konsultację.
4. Zawiadomić dyrektora szkoły.
5. Zawiadomić wychowawcę, pedagoga szkolnego.
6. Skontaktować się z rodziną (rodzicami), przyjaciółmi. Nakłaniać do kontaktu i współpracy ze specjalistami.
7. Spotkać się z uczniem po konsultacji ze specjalistą.
8. Pracować z uczniem zgodnie z zaleceniami specjalisty (lekarza, psychologa, PPP, itp.)
9. Spotykać się regularnie i utrzymywać stały kontakt z uczniem. Monitorować stan psychiczny ucznia, reagować na symptomy ostrego, chronicznego stresu, objawy depresji.
10. Zachować pełną dyskrecję podjętych działań niosących pomoc zagrożonemu uczniowi.

Postępowanie z uczniem o skłonnościach samobójczych Co robić?

1. Wysłuchać, okazywać zrozumienie, zachować spokój.
2. Wspierać i okazywać, że nam zależy, że nas to obchodzi.
3. Traktować sytuację poważnie i oceniać stopień ryzyka.
4. Zapytać o poprzednie próby samobójcze.
5. Zbadać, jakie są możliwości - poza samobójstwem.
6. Zawrzeć kontrakt.

Czego nie robić?

1. Ignorować sytuację.
2. Być wstrząśniętym, zażenowanym lub wpadać w panikę.
3. Mówić, że wszystko będzie dobrze.

4. Przedstawić problem ucznia, jako banalny.
5. Dawać fałszywe gwarancje.
6. Zobowiązać się do zachowania pełnej dyskrecji.

LISTA SPRAWDZAJACA ZAMIAR SAMOBÓJCZY UCZNIA

Czynnik wysokiego ryzyka

Na pytania odpowiadaj TAK /NIE

1. Czy uczeń mówi o swojej beznadziejności, bezradności, czy wyraża je w inny sposób?
2. Czy bezpośrednio lub pośrednio mówi o samobójstwie?
3. Czy w ostatnim czasie pozbywał się osobistych przedmiotów - przedtem dla niego ważnych?
4. Czy ostatnio zaczął izolować się, wycofywać z kontaktów, także z bliskimi kolegami?
5. Czy zaniechał zajęć, zabaw, dyscyplin sportu dotąd sprawiających mu przyjemność?
6. Czy napisał testament, list pożegnalny?
7. Czy używa wyrażeń, które wskazują na jakiś moment w czasie, który wiąże się z końcem, zaprzestaniem, odejściem, inną sytuacją?
8. Czy przeszedł niedawno zdecydowaną zmianę charakteru, nastroju, zachowania?
9. Czy ostatnio zmienił swoje nawyki, np. przestał dbać o wygląd?
10. Czy ma problemy z jedzeniem, spaniem?
11. Czy podejmował wcześniej próby samobójcze?
12. Czy podejmuje jakieś szczególnie ryzykowne zachowania?
13. Czy doświadczył niedawno straty, traumy?
14. Czy daje wyraz swemu zainteresowaniu tematyką śmierci, umierania, życia po śmierci?
15. Czy fascynuje się postaciami kultury, innymi znanymi osobami, które zginęły samobójczo?
16. Czy spożywa alkohol, czy używa narkotyków?

Odpowiedź twierdząca na więcej niż jedno pytanie wskazuje na poważne ryzyko samobójstwa.

PROCEDURY POSTĘPOWANIA Z UCZNIEM PO PRÓBIE SAMOBÓJCZEJ (DO KTÓREJ DOSZŁO NA TERENIE SZKOŁY)

1. Wychowawca, nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który zorientował, dowiedział się, że uczeń próbował popełnić samobójstwo w pierwszej kolejności zobowiązany jest do udzielenia pierwszej pomocy (przedmedycznej) lub zapewnienia takiej pomocy poprzez wezwanie pielęgniarki.
2. W sytuacji, gdy wychowanek jest agresywny, zagraża zdrowiu swojemu lub innych, wychowawca/ nauczyciel ma obowiązek odizolować go i na bieżąco monitorować zachowanie i stan jego zdrowia.
3. Nauczyciel, pracownik szkoły wzywa pogotowie ratunkowe.

4. Nauczyciel, pracownik szkoły informuje o zdarzeniu dyrekcję szkoły oraz wychowawcę i pedagoga.
5. Wychowawca, lub w przypadku, gdy ten jest nie osiągalny, pedagog informuje rodziców / opiekunów ucznia o zdarzeniu.
6. Pedagog wzywa rodziców informuje o ośrodkach, specjalistach, którzy mogą udzielić ich dziecku oraz im fachowej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
7. Pedagog systematycznie rozmawia z uczniem po jego powrocie do szkoły. Monitoruje jego stan. Pracuje z nim zgodnie zaleceniem specjalistów (lekarza, psychologa, PPP itp.)
8. Pedagog pozostaje w stałym kontakcie z rodzicami / opiekunami ucznia.

PROCEDURY POSTĘPOWANIA Z UCZNIEM PO PRÓBIE SAMOBÓJCZEJ (O KTÓREJ SZKOŁĄ DOWIEDZIAŁA SIĘ OD RODZICÓW/ OPIEKUNÓW UCZNIA, OSÓB TRZECICH LUB SAMEGO UCZNIA)

1. Osoba, która dowiedziała się o próbie samobójczej ucznia informuje o tym dyrekcję szkoły oraz pedagoga.
2. Pedagog przeprowadza rozmowę z uczniem. Udziela mu wsparcia emocjonalnego.
3. Pedagog organizuje spotkanie z rodzicami / opiekunami ucznia, informuje o ośrodkach, specjalistach, którzy mogą udzielić ich dziecku oraz im fachowej pomocy psychologiczno- pedagogicznej.
4. Pedagog systematycznie współpracuje z uczniem po jego powrocie do normalnej nauki szkolnej. Monitoruje jego stan. Pracuje z nim zgodnie zaleceniem specjalistów (lekarza, psychologa, PPP itp.)
5. Pedagog pozostaje w stałym kontakcie z rodzicami / opiekunami ucznia

3. Procedury postępowania w przypadku ujawnienia broni na terenie szkoły

Według Ustawy z dnia 21 maja 1999r. o broni i amunicji (Dz. U. Nr 53, poz.549) Art. 4.1. Ilekroć w ustawie jest mowa o broni, należy przez to rozumieć:

1. broń palną, w tym broń bojową, myśliwską, sportową, gazową, alarmową i sygnałową,
 2. broń pneumatyczną,
 3. miotacze gazu obezwładniającego,
 4. narzędzia i urządzenia, których używanie może zagrażać życiu lub zdrowiu:
 - a. broń białą w postaci:
 - ostrzy ukrytych w przedmiotach nie mających wyglądu broni,
 - kastetów i nunczaków,
 - pałek posiadających zakończenie z ciężkiego i twardego materiału lub zawierających wkładki z takiego materiału,
 - pałek wykonanych z drewna lub innego ciężkiego i twardego materiału, imitujących kij bejsbolowy,
 - b. broń cięciwową w postaci kusz,
 - c. przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.
-
1. Osoba, która zauważy u ucznia broń, stara się ją odebrać i odpowiednio zabezpieczyć, tak by nie dostała się w niepowołane ręce.
 2. O zdarzeniu natychmiast powiadamia dyrektora szkoły.
 3. Dyrektor szkoły informuje o zdarzeniu wychowawcę, rodziców ucznia.
 4. Dyrektor Szkoły podejmuje decyzję o przekazaniu tej informacji organom ścigania (policja, prokurator).
 5. Uczniowi udzielana jest stosowna pomoc.

4. Sposób reagowania w przypadku śmierci ucznia

1. Poinformowanie dyrektora szkoły.
2. Poinformowanie o zdarzeniu nauczycieli, wychowawców, pedagogów.
3. Poinformowanie uczniów na forum klasy.
4. Przedstawienie okoliczności śmierci, uwzględniając życzenia rodziny zmarłego.
5. Umożliwienie uczniom udziału w ceremoniach pogrzebowych.
6. Przeprowadzenie zajęć z uczniami w ramach gddw przez wychowawcę/pedagoga.
7. Umożliwienie uczniom udziału w indywidualnych rozmowach z wychowawcą /pedagogiem.

5. Przykładowy zakres obowiązków pracowników szkoły, na wypadek sytuacji kryzysowej w szkole

Skuteczność działania w kryzysie zależy od klarownego podziału obowiązków między pracownikami szkoły. W dobrym zespole każdy musi wiedzieć, co ma robić, jakie są wobec niego oczekiwania, czego może oczekiwać od innych.

1. Pielęgniarka, lekarz (jeśli są dostępni):
 - 1) udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej;
 - 2) zgłaszanie potrzeb pomocy medycznej (wg oceny zagrożenia życia, zdrowia);
 - 3) towarzyszenie uczniom odwożonym się do szpitali;
 - 4) udzielanie uczniom informacji o ew. konsekwencjach dla zdrowia, jakie niesie ze sobą incydent;
 - 5) przekazanie lekarzom kluczowych informacji o sytuacji poszkodowanych.
2. Wychowawca, inni nauczyciele:
 - 1) powiadomienie uczniów w klasie i podjęcie tematu w dyskusji (jeśli jest to właściwe);
 - 2) niezwłoczne zidentyfikowanie uczniów potrzebujących porady, pomocy i zawiadomienie o tym psychologa, pedagoga lub specjalistę wspierającego szkołę;
 - 3) eskortowanie uczniów szczególnie pobudzonych, roztrzęsionych do miejsca udzielania pomocy;
 - 4) monitorowanie stanu uczniów w okresie późniejszym;
 - 5) towarzyszenie uczniom rannym, chorym;
 - 6) angażowanie zespołu klasowego w konstruktywne lub pożądane formy aktywności (w zależności od rodzaju zdarzenia);
 - 7) zmniejszanie dolegliwości skutków (w okresie po zdarzeniu).
3. Pedagog, psycholog:
 - 1) koordynowanie działań związanych z pomocą psychologiczną, w tym zgłaszanie zapotrzebowania wsparcia w tym zakresie;
 - 2) stałe udzielanie informacji - informacja jest podstawową formą pomocy w sytuacji krytycznej;
 - 3) pozostawanie w stałym kontakcie z wychowawcami; -prowadzenie ewidencji uczniów, którym należy udzielać pomocy; -informowanie rodziców / opiekunów prawnych o konieczności udzielania pomocy i zachęcanie do kontynuowania stosownych form pomocy poza szkołą; -pomoc rodzicom w zrozumieniu podstawowych, typowych reakcji ich dzieci na zdarzenie kryzysowe;
 - 4) pomoc pracownikom szkoły w radzeniu sobie z własnymi reakcjami na zdarzenie kryzysowe.
4. Sekretariat szkoły:
 - 1) kierowanie służb interweniujących do miejsca incydentu, udzielanie informacji o topografii budynku, specyficznych cechach sytuacji;

- 2) kierowanie wszelkich telefonów, zapytań mediów do osoby / instytucji wyznaczonej do kontaktów z mediami.

Działania interwencyjne — lista sprawdzająca ogólna

Ta lista stanowi narzędzie dla kadry zarządzającej szkołą na wypadek różnych krytycznych zdarzeń w szkole. Jej celem jest uporządkowanie działań i sprawdzenie, czy wszystkie niezbędne czynności zostały wykonane.

1. OSZACUJ ZDARZENIE

- 1) ustal i potwierdź rodzaj zdarzenia;
- 2) pozyskaj kluczowe informacje (co się stało, kto był zaangażowany, kto był świadkiem, jak zdarzenie się zaczęło).

2. WEZWIJ POMOC

- 1) w uzasadnionych sytuacjach — zadzwoń na Policję (997,112), straż pożarną (998, 112), pogotowie ratunkowe (999, 112)
- 2) rozpocznij realizację szkolnych procedur: ewakuacji przeciwpożarowej, bombowej, inne (w zależności od zdarzenia);

3. CHROŃ, ZAWIADAMIAJ

- 1) zawiadom przez ogłoszenie (lub w inny dostępny sposób) personel szkoły;
- 2) chroń (odizoluj) wszystkich, którzy byli narażeni na niebezpieczeństwo;
- 3) podejmij działania zapobiegające dezinformacji, chaosowi.

4. ZABEZPIECZ BUDYNEK, TEREN I KIERUJ (w zależności od rodzaju zdarzenia)

- 1) upewnij się, że wszyscy pozostali uczniowie (personel) są bezpieczni;
- 2) bądź w kontakcie z personelem szkoły, aby monitorować sytuację;
- 3) kieruj profesjonalnie, ze spokojem uczestnikami zdarzenia

5. CZEKAJ NA SŁUŻBY INTERWENIUJĄCE

- 1) na bieżąco zawiadamiaj jednostkę policji / straży pożarnej o przebiegu zdarzeń, monituj o zmianach;
- 2) zbierz świadków, poszkodowanych w zdarzeniu, jeśli to możliwe;
- 3) idź do miejsca, z którego można zarządzać akcją i czekaj na wezwaną służbę;
- 4) zbierz kluczowe informacje niezbędne do dalszych działań.

6. USTABILIZUJ ELEMENTY SKŁADAJĄCE SIĘ NA SYTUACJĘ, KIERUJĄC SIĘ BEZPIECZEŃSTWEM

- 1) zapewnij udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej rannym (zapewniając bezpieczeństwo uczestnikom);
- 2) sprawdź obecność uczniów i personelu;
- 3) zawiadom rodziców / opiekunów prawnych uczniów;
- 4) zabezpiecz miejsce zdarzeń, ślady.

7. WSPÓŁPRACUJ Z POLICJĄ LUB ODPOWIEDNIMI SŁUŻBAMI W ROZWIĄZANIU PROBLEMU

- 1) pozostań w miejscu zarządzania, wspieraj służby interweniujące;
 - 2) dostarczaj informacji, w tym specyficznych, dotyczących zdarzenia, szkoły;
 - 3) kieruj współpracą personelu ze służbami.
8. ZAWIADAMIAJ, GDY SYTUACJA ZOSTANIE USTABILIZOWANA
- 1) powiadom rodziców / opiekunów prawnych uczniów;
 - 2) współpracuj z służbami w działaniach po zdarzeniu;
 - 3) powiadom, uspokój personel.
9. ZAINICJUJ DZIAŁANIA NAPRAWCZE
- 1) powiadom organ nadzoru;
 - 2) zrób odprawę personelu;
 - 3) poproś o pomoc instytucje wsparcia specjalistycznego
 - 4) zaplanuj wznowienia rutynowych działań szkoły.
10. BEZWZGLĘDNIE PRZESTRZEGAJ OBOWIĄZUJĄCYCH PROCEDUR POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

6. Wskazówki do postępowania z uczniem, który chce okaleczyć siebie lub innych

1. Spróbuj przejąć kontrolę nad sytuacją. Jeśli czas na to pozwala, poinformuj dokładnie, co uczeń ma robić z rękami nogami, itp. np. jeśli chce kogoś uderzyć, powiedz: „opuść ręce”, jeśli chce rzucić krzesłem, powiedz: „postaw krzesło”, jeśli chce kopać: „trzymaj stopy na podłodze”.
2. Należy unikać pouczania ucznia, czego ma nie robić zamiast tego należy udzielić wskazówek, co ma robić (np. nie mów „nie bij”, tylko „opuść ręce”).
3. Należy unikać niejasnych sformułowań typu: „uspokój się”, a używać precyzyjnych wyrażen, takich jak: „trzymaj ręce w bezruchu”.
4. Jeśli polecenia słowne są ignorowane i uczeń w dalszym ciągu zachowuje się agresywnie, próbuje ugodzić innych czy niszczy mienie, należy uniemożliwić mu to, używając siły fizycznej.
5. Jeśli jest to możliwe, należy używać takich technik, jak blokowanie, w celu uniemożliwienia osiągnięcia innych, czy okaleczenia siebie (np. unieruchomić dziecku ręce i nogi, mówić w takiej sytuacji: „trzymaj ręce w bezruchu, puszcę cię wtedy, gdy twoje ręce będą nieruchome”. Nie powinno się mówić nic więcej do czasu, gdy dziecko zapanuje nad swoimi kończynami.
6. Gdy uczeń zaczyna postępować zgodnie ze wskazówkami, należy stopniowo redukować siłę fizyczną. Jeśli ponownie stanie się gwałtowne, znowu powinno być wprowadzone zabezpieczenie fizyczne.
7. Użycie siły fizycznej powinno być stosowane tylko w przypadku zagrażającym zniszczeniem czy okaleczeniem i usunięte, gdy tylko sytuacja zostanie uznana za bezpieczną.
8. Jeśli zajdzie taka okoliczność, należy wezwać pomoc. Powinno się to zrobić w spokojny sposób, nie okazując emocji.
9. Nie powinno się dyskutować o zaistniałej sytuacji w obecności dzieci, młodzieży.
10. Posługiwanie się siłą fizyczną nie powinno być stosowane w przypadkach, które nie są niebezpieczne czy destrukcyjne, jak gwałtowne poruszenie się czy skakanie, itp.
11. Opiekunowie, aby posługiwać się siłą fizyczną, powinni być przeszkoleni przez specjalistę w tej dziedzinie, muszą być kompetentni.

7. Incydent bombowy – sposób reagowania

Symptomy wystąpienia zagrożenia:

Podstawową cechą terroryzmu jest to, iż nie ma wyraźnych znaków ostrzegawczych o możliwości wystąpienia zamachu lub są one trudno dostrzegalne. Należy zwrócić uwagę na:

1. rzucające się w oczy lub po prostu nietypowe zachowania osób;
2. pozostawione bez opieki przedmioty, typu: teczki, paczki, pakunki itp.;
3. osoby wyglądające na obcokrajowców;
4. osoby ubrane nietypowo do występującej pory roku,
5. samochody, parkujące w nietypowych miejscach, tj. w pobliżu kościołów lub miejsc organizowania imprez masowych i zgromadzeń.

Należy jednak pamiętać, że terrorysta nie zawsze musi być odmiennej narodowości i wyróżniać się z tłumu szczególnym wyglądem. O swoich spostrzeżeniach poinformuj: służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo obiektu, Straż Miejską lub Policję.

Kilka rad przygotowanych przez ekspertów z Biura Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji:

1. Zawczasu pomyśl, którędy można się ewakuować w pośpiechu z budynku. Zapamiętaj, gdzie znajdują się klatki schodowe i wyjścia ewakuacyjne.
2. Zwróć uwagę na ciężkie lub łatwo tłukące się przedmioty, które mogą być przesunięte, rzucone lub zniszczone podczas wybuchu. Zapamiętaj elementy z najbliższego otoczenia.
3. Należy również pamiętać o tym, aby nie przyjmować od obcych osób żadnych pakunków oraz nie pozostawiać bagażu bez opieki.
4. Jeżeli jesteś osobą, która przyjęła zgłoszenie o podłożeniu ładunku wybuchowego lub ujawniła przedmiot niewiadomego pochodzenia, co do którego istnieje podejrzenie, że może on stanowić zagrożenie dla osób i mienia, powinienes ten fakt zgłosić służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo w danym miejscu, dyrekcji Szkoły. Informacji takiej nie należy przekazywać niepowołanym osobom, gdyż jej niekontrolowane rozpowszechnienie może doprowadzić do paniki i w konsekwencji utrudnić przeprowadzenie sprawnej ewakuacji osób z zagrożonego miejsca.
5. Zawiadamiając Policję należy podać następujące informacje: rodzaj zagrożenia i źródło informacji o zagrożeniu (informacja telefoniczna, ujawniony podejrzany przedmiot); treść rozmowy z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego; numer telefonu, na który przekazano informację o zagrożeniu oraz dokładny czas jej przyjęcia; adres, numer telefonu i nazwisko osoby zgłaszającej; opis miejsca i wygląd ujawnionego przedmiotu.
6. Wskazane jest uzyskanie od Policji potwierdzenia przyjętego zgłoszenia.

Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego:

1. Do czasu przybycia Policji akcją kieruje administrator obiektu, terenu lub osoba odpowiedzialna za jego bezpieczeństwo.
2. Na miejsce zagrożenia incydem bombowym należy wezwać służby pomocnicze, takie jak: pogotowie ratunkowe, straż pożarną, pogotowie gazowe, pogotowie wodno-kanalizacyjne, pogotowie energetyczne.
3. Po przybyciu Policji na miejsce incydentu bombowego, przejmuje ona dalsze kierowanie akcją.
4. Należy bezwzględnie wykonywać polecenia policjantów.
5. Przy braku informacji o konkretnym miejscu podłożenia „bomby”, użytkownicy pomieszczeń służbowych powinni sprawdzić swoje miejsce pracy i jego bezpośrednie otoczenie, pod kątem obecności przedmiotów nieznanego pochodzenia.
6. Pomieszczenia ogólnodostępne (korytarze, klatki schodowe, windy, toalety, piwnice, strychy) oraz najbliższe otoczenie zewnętrzne obiektu, sprawdzają i przeszukują osoby wyznaczone lub służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w danej instytucji,
7. Podejrzanych przedmiotów nie wolno dotykać! O ich lokalizacji należy powiadomić administratora oraz osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo.
8. Po ogłoszeniu ewakuacji, należy zachować spokój i opanowanie, pozwoli to sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon.
9. Po ogłoszeniu ewakuacji w miejscu twojej pracy, należy je opuścić, zabierając rzeczy osobiste (torebki, siatki, nesesery itp.).
10. Identyfikacja i rozpoznawaniem zlokalizowanego ładunku wybuchowego oraz jego neutralizacją zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane jednostki i komórki organizacyjne Policji.

Jak powinieneś zachować się po otrzymaniu informacji o podłożeniu lub groźbie podłożenia ładunku wybuchowego:

1. Podczas działań, związanych z neutralizacją „bomby”, zastosuj się do poleceń Policji.
2. Ciekawość może być niebezpieczna - jak najszybciej oddal się z miejsca zagrożonego wybuchem. Po drodze informuj o zagrożeniu jak największe grono osób, będących w strefie zagrożonej lub kierujących się w jej stronę.
3. Po ogłoszeniu alarmu i zarządzeniu ewakuacji niezwłocznie udaj się do wyjścia, zgodnie ze wskazaniem administratora budynku lub wskazaniem upoważnionych osób.
4. W przypadku włączenia parkingu dla pojazdów w strefę zagrożenia, nie „ratuj” na siłę swojego samochodu - życie jest ważniejsze.

8. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysowej

Nie warto polegać na przeświadczeniu, że przedstawiciele mediów nie dowiedzą się o sytuacji kryzysowej. Zamiast stwierdzeń w stylu „bez komentarza”, „proszę nie teraz” itp. należy przygotować się, że media będą obecne na terenie szkoły lub w jej pobliżu w trakcie lub tuż po ustąpieniu sytuacji kryzysowej. Dyrektor szkoły i jej personel powinni być przygotowani na różnorodne warianty udzielania informacji o zdarzeniu. Należy pamiętać, że przekaz medialny kształtuje wyobrażenie o rodzaju i rozmiarze kryzysu w daleko większym stopniu niż byśmy chcieli. Lepiej więc kontrolować przepływ informacji, niż narażać wizerunek szkoły na historyczne plotki i sensacje. Poza tym media oprócz funkcji czysto komunikacyjnej i opiniodawczej często pełnią rolę informacyjną wobec rodzin w sytuacjach traum masowych jak katastrofy itp.

Przydatne wskazówki dla dyrektora szkoły lub osoby wyznaczonej do koordynacji działań kryzysowych:

1. wyznacz osobę spośród personelu szkoły lub zespołu kryzysowego, odpowiedzialną za kontakt z dziennikarzami;
2. zadbaj o to, aby wyłącznie osoba wyznaczona miała możliwość przekazywania informacji do mediów;
3. wyznacz miejsce, z którego będą udzielane informacje podczas kryzysu;
4. zwróć uwagę, aby dziennikarze otrzymywali informacje od wyznaczonego personelu i nie „werbowali” rozmówców spośród uczniów. Na zapytania ze strony mediów należy odpowiadać natychmiast, przekazując jedynie pewne i sprawdzone informacje, unikając domysłów na temat prawdopodobnych przyczyn sytuacji kryzysowej lub ofiar. Warto zwołać konferencję prasową, kiedy okaże się, że można podać jakieś pewne informacje. Na konferencji powinno się jak najbardziej wyczerpująco odpowiadać na pytania. O ile to możliwe, dyrektor szkoły powinien przewodniczyć konferencji prasowej. Złe wrażenie wywołuje nieobecność na konferencji kogokolwiek z kadry zarządzającej szkoły.

9. Procedury postępowania nauczycieli w sytuacji zagrożenia dzieci i młodzieży demoralizacją

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady postępowania policji z nieletnimi sprawcami czynów karalnych jest Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Policja zgodnie z art 37 ustawy, w wypadkach nie cierpiących zwłoki zbiera i utrzuwa dowody czynów karalnych, w razie potrzeby dokonuje ujęcia nieletniego, a także wykonuje czynności zlecone przez sędziego rodzinnego.

Dokumentem wewnętrznym uściślającym te zasady jest Zarządzenie nr 15/97 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 czerwca 1997 r. w sprawie form i metod działań policji w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich.

Do podejmowania działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych w szkole zobowiązuje Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem. W myśl tego dokumentu szkoły i placówki podejmują działania interwencyjne polegające na powiadomieniu rodziców i policji w sytuacjach kryzysowych, w szczególności, gdy dzieci i młodzież używają, posiadają lub rozprawdzają środki odurzające.

W rozporządzeniu §10 zobowiązuje szkoły i placówki do opracowania strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych, wobec dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem.

Działania interwencyjne

1. **W przypadku uzyskania informacji, że uczeń, który nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji, nauczyciel powinien podjąć następujące kroki:**
 - 1) Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy.
 - 2) Wychowawca informuje o fakcie pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora szkoły.
 - 3) Wychowawca wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz z uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
 - 4) Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich

dziecka, dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję specjalistę ds. nieletnich.

- 5) Podobnie, w sytuacji gdy, szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych, (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem, itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
 - 6) Jeżeli zachowania świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych czy popełnienie przestępstwa,
 - 7) to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez wewnętrzny regulamin szkoły.
 - 8) W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu postępowania karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub policję.
2. **W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków powinien podjąć następujące kroki:**
- 1) Powiadamia o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.
 - 2) Odizolowuje ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego; stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
 - 3) Wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
 - 4) Zawiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów, których zobowiązuje do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły. Gdy rodzice/opiekunowie odmówią odebrania dziecka - o pozostaniu ucznia w szkole, czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia albo przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszom policji decyduje lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły/placówki.
 - 5) Dyrektor szkoły zawiadamia najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice ucznia będącego pod wpływem alkoholu odmawiają przyścia do szkoły, a jest on agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób.

W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości, policja ma możliwość przewiezienia ucznia do izby wytrzeźwień, albo do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych - na czas niezbędny do wytrzeźwienia (maksymalnie do 24 godzin).

O fakcie umieszczenia zawiadamia się rodziców/opiekunów oraz sąd rodzinny, jeśli uczeń nie ukończył 18 lat.

- 1) Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły, to dyrektor szkoły ma obowiązek powiadomienia o tym policji (specjalisty ds. nieletnich) lub sądu rodzinnego.
- 2) Spożywanie alkoholu na terenie szkoły przez ucznia, który ukończył 17 lat, stanowi wykroczenie z art. 43 ust.1 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Należy o tym fakcie powiadomić policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tej instytucji.
3. **W przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyków powinien podjąć następujące kroki:**
 - 1) Nauczyciel zachowując środki ostrożności zabezpiecza substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji, próbuje (o ile to jest możliwe w zakresie działań pedagogicznych) ustalić, do kogo znaleziona substancja należy.
 - 2) Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły, który wzywa policję.
 - 3) Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję i przekazuje informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.
4. **W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:**
 - 1) Nauczyciel w obecności innej osoby (wychowawca, pedagog, dyrektor, itp.) ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży), ew. innych przedmiotów budzących podejrzenie, co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczek ucznia - jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.
 - 2) O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
 - 3) W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczek, dyrektor szkoły wzywa policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera ją do ekspertyzy.
 - 4) Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo, uczeń nabył substancję. Całe zdarzenie nauczyciel dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę z ustaleń wraz ze swoimi spostrzeżeniami.

UWAGA:

Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii w Polsce karalne jest:

- posiadanie każdej ilości środków odurzających lub substancji psychotropowych;

- wprowadzanie do obrotu środków odurzających;
- udzielanie innej osobie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia oraz nakłanianie do użycia;
- wytwarzanie i przetwarzanie środków odurzających.

Każde z wymienionych zachowań jest czynem karalnym w rozumieniu przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jeśli sprawcą jest uczeń, który ukończył 13 lat a nie ukończył 17 lat.

Z przestępstwem mamy do czynienia, jeżeli któryś z wymienionych czynów popełni uczeń po ukończeniu 17 lat. W takiej sytuacji mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks postępowania karnego.

Jeżeli przestępstwo ma miejsce na terenie szkoły, należy wezwać policję. W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 lat należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia prokuratora lub policję (art 4 Upn I art 304 Kpk).

5. Postępowanie wobec ucznia - sprawcy czynu karalnego lub przestępstwa:

- 1) niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły,
- 2) ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia,
- 3) przekazanie sprawcy (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły, lub pedagogowi szkolnemu pod opiekę,
- 4) powiadomienie rodziców ucznia-sprawcy,
- 5) niezwłoczne powiadomienie policji w przypadku gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała, itp.), lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana,
- 6) zabezpieczenie ewentualnych dowodów przestępstwa, lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich policji (np. sprawca rozboju na terenie szkoły używa noża i uciekając porzuca go lub porzuca jakiś przedmiot pochodzący z kradzieży).

6. Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego

- 1) udzielenie pierwszej pomocy (przedmedycznej) bądź zapewnienie jej udzielenia poprzez wezwanie lekarza w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń,
- 2) niezwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły,
- 3) powiadomienie rodziców ucznia,
- 4) niezwłoczne wezwanie policji w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.

W przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych, innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów, należy zapewnić bezpieczeństwo

przebywającym na terenie szkoły osobom, uniemożliwić dostęp osób postronnych do tych przedmiotów i wezwać policję - tel. 997 lub 112.

Metody współpracy szkoły z policją

- W ramach długofalowej pracy profilaktyczno-wychowawczej szkoła i policja utrzymują stałą, bieżącą współpracę w zakresie profilaktyki zagrożeń.
- Koordynatorami współpracy powinni być: pedagog/psycholog szkolny oraz specjalista ds. nieletnich i patologii właściwej jednostki policji.
- Do współpracy ze szkołą zobowiązany jest także dzielnicowy, w rejonie którego znajduje się szkoła/placówka.
- Pracownicy szkoły wyznaczeni do współpracy z policją, specjaliści ds. nieletnich i patologii oraz dzielnicowi powinni wspólnie ustalić wzajemnie zasady kontaktu, by móc na bieżąco wymieniać informacje i rozwiązywać problemy związane z bezpieczeństwem i dobrem uczniów.

W ramach współpracy policji ze szkołą organizuje się:

- spotkania pedagogów szkolnych, nauczycieli, dyrektorów szkół z zaproszonymi specjalistami ds. nieletnich i patologii, podejmujące tematykę zagrożeń przestępczością oraz demoralizacją dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym,
- spotkania tematyczne młodzieży szkolnej z udziałem policjantów m.in. na temat odpowiedzialności nieletnich za popełniane czyny karalne, prawnych aspektów narkomanii, wychowania w trzeźwości itp. oraz z młodszymi uczniami, na temat zasad bezpieczeństwa, zachowań ryzykownych oraz sposobów unikania zagrożeń,
- informowanie policji o zdarzeniach na terenie szkoły wypełniających znamiona przestępstwa, stanowiących zagrożenie dla życia i zdrowia uczniów oraz przejawach demoralizacji dzieci i młodzieży,
- udzielanie przez policję pomocy szkole w rozwiązywaniu trudnych, mogących mieć podłoże przestępcze problemów, które zaistniały na terenie szkoły,
- wspólny - szkoły i policji - udział w lokalnych programach profilaktycznych związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom oraz zapobieganiem demoralizacji i przestępczości nieletnich.

UWAGA:

Policja powinna być wzywana do szkoły w sytuacjach, o których mowa w „Procedurach (...)” albo, gdy wyczerpane zostaną środki możliwe do zastosowania przez szkołę w określonej sytuacji, w których obecność policji jest konieczna. Każda, dotycząca uczniów wizyta policjanta w szkole, powinna być wcześniej zasygnalizowana dyrektorowi, lub uzgodniona z innym pracownikiem szkoły.

Podstawy prawne stosowanych procedur:

- 1) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich

- 2) /Dz. U. z 1982 r. Nr 35 poz.228 z p. zm. - tekst jednolity Dz. z 2002r. Nr 11 poz.109 z późn.
- 3) zm. /oraz przepisy wykonawcze w związku z ustawą/.
- 4) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi /Dz. U. Nr 35, poz.230 z p. zm./
- 5) Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii /Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198/.
- 6) Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji /Dz. U. Nr 30 poz. 179 z późniejszymi zmianami.
- 7) Zarządzenie Nr 15/97 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 czerwca 1997 r. w sprawie form i metod działań policji w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich.
- 8) Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty IDz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 z późniejszymi zmianami/
- 9) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem IDz. U. Nr 26, poz.226/.

Działania zmierzające do osiągnięcia założonych celów

Wdrożenie i realizacja „Procedur postępowania nauczycieli i metod współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytutką”:

1. Zapoznanie szkół i pedagogów z „Procedurami (...)”
 - 1) kampania informacyjna
 - 2) publikacje
 - 3) szkolenia
2. Kontynuowanie współpracy pomiędzy policją a placówkami oświatowymi w zakresie realizacji zadań określonych w „Procedurach (...)”
 - 1) utrzymywanie stałych, roboczych kontaktów,
 - 2) organizowanie wspólnych szkoleń z uwzględnieniem problematyki ujętej w „Procedurach (...)”
 - 3) wzajemna wymiana informacji o zagrożeniach i zdarzeniach występujących na terenie szkoły.

10. Procedury postępowania nauczycieli z uczniami nieprzystosowanymi społecznie

1. Wagary

- 1) Wychowawca rozpoznaje problem.
- 2) Przeprowadza rozmowę z uczniem.
- 3) Wzywa rodziców i próbuje wyjaśnić przyczynę wagarów.
- 4) Kontroluje obecności ucznia.
- 5) Informuje dyrektora szkoły przy powtarzających się nieobecnościach ucznia.
- 6) Dyrektor zwołuje Zespół Wychowawczy, w czasie którego informuje o konsekwencjach wagarowania, udziela uczniowi upomnienia. Spotkanie zostaje odnotowane w dzienniku lekcyjnym.
- 7) Jeśli brak efektów, dyrektor szkoły udziela uczniowi nagany, o której wychowawca informuje pisemnie rodziców (prawnych opiekunów) ucznia.
- 8) Wychowawca informuje rodziców, (prawnych opiekunów) ucznia o odpowiedzialności karnej w przypadku niespełniania przez dziecko obowiązku szkolnego.
- 9) Nierespektowanie zaleceń dyrektora szkoły i wychowawcy spowoduje skreślenie z listy uczniów.

2. Brak identyfikatora

- 1) Uczeń otrzymuje identyfikator zastępczy od ochroniarza.
- 2) Nauczyciel dyżurujący lub ochroniarz zawiadamiają wychowawcę.
- 3) Wychowawca kontroluje ucznia.
- 4) W przypadku niedostosowania się do wymogów Statutu Szkoły wychowawca przedstawia sprawę dyrektorowi szkoły i informuje rodziców (prawnych opiekunów).
- 5) Jeżeli brak efektów, wychowawca obniża uczniowi ocenę z zachowania do najniższej, a dyrektor szkoły udziela uczniowi nagany, o której wychowawca pisemnie informuje rodziców (prawnych opiekunów) ucznia.
- 6) Wszystkie działania wychowawca odnotowuje w dzienniku lekcyjnym.

3. Brak miękkiego obuwia.

- 1) Uczeń zgłasza się do ochroniarza i kupuje obuwie zastępcze, ochroniarz zapisuje dane ucznia.
- 2) Jeśli w przypadku danego ucznia sytuacja się powtarza, ochroniarz zgłasza problem wychowawcy.
- 3) Wychowawca przeprowadza rozmowę ostrzegawczą z uczniem.
- 4) W przypadku niedostosowania się ucznia do wymogów Statutu Szkoły wychowawca informuje dyrektora szkoły i rodziców (prawnych opiekunów).

- 5) Jeżeli brak efektów, wychowawca obniża uczniowi ocenę z zachowania do najniższej, a dyrektor szkoły udziela uczniowi nagany, o której wychowawca pisemnie informuje rodziców (prawnych opiekunów) ucznia.
- 6) Uczeń, który posiada odpowiednie zaświadczenie lekarskie, może chodzić po szkole w obuwiu zdrowotnym.
- 7) Wszystkie działania wychowawca odnotowuje w dzienniku lekcyjnym.

4. Niepowodzenia szkolne

- 1) Nauczyciel danego przedmiotu rozmawia z uczniem, analizuje przyczyny jego trudności w nauce.
- 2) Nauczyciel danego przedmiotu informuje wychowawcę.
- 3) Wychowawca rozmawia z uczniem i jego rodzicami (prawnymi opiekunami). W przypadku niestawienia się rodziców (prawnych opiekunów) na spotkanie, wychowawca pisemnie zawiadamia ich o konieczności przybycia do szkoły.
- 4) Rodzice (prawni opiekunowie) kontaktują się z nauczycielem danego przedmiotu.
- 5) Wychowawca i nauczyciel danego przedmiotu starają się zorganizować pomoc uczniowi (informują o działających na terenie szkoły kołach wyrównawczych, organizują pomoc koleżeńską).
- 6) Wychowawca i nauczyciel danego przedmiotu obserwują ucznia i analizują jego wyniki w nauce.
- 7) W przypadku braku efektów wychowawca w porozumieniu z rodzicami (prawnymi opiekunami) kieruje ucznia na badania psychologiczno-pedagogiczne.
- 8) W sytuacji, jeśli niepowodzenia szkolne dotyczą uczniów klas pierwszych, wychowawca proponuje uczniowi za zgodą rodziców przeniesienie do innego typu szkoły o mniejszych wymaganiach.
- 9) Wszystkie działania wychowawca odnotowuje w dzienniku lekcyjnym.

5. Stosowanie przemocy

- 1) Wychowawca rozpoznaje problem.
- 2) Informuje dyrektora szkoły, który po rozpatrzeniu sprawy może poprosić o interwencję policję.
- 3) Wychowawca zawiadamia rodziców (prawnych opiekunów) pokrzywdzonego i agresora, przeprowadza z nimi rozmowę w obecności uczniów o konsekwencjach stosowania przemocy przewidzianych w Statucie Szkoły.
- 4) Dyrektor zwołuje Zespół Wychowawczy, który podejmuje próbę rozwiązania problemu (podjęcie mediacji, zawarcie kontraktu ze stronami konfliktu)
- 5) Zespół Wychowawczy podejmuje decyzję o rodzaju kary wobec uczniów zgodnie ze Statutem Szkoły, łącznie ze skreśleniem z listy uczniów.
- 6) W razie potrzeby wychowawca może zaproponować pokrzywdzonemu indywidualne spotkania z pedagogiem szkolnym.
- 7) Wszystkie działania wychowawca odnotowuje w dzienniku lekcyjnym.

6. Palenie papierosów

- 1) W przypadku przyłapania ucznia na paleniu papierosów przez ochroniarza, nauczyciela, pracownika szkoły sprawa zostaje zgłoszona wychowawcy.
- 2) Wychowawca przeprowadza rozmowę z uczniem i kieruje go w razie potrzeby na indywidualną rozmowę z psychologiem lub pedagogiem szkolnym.
- 3) Wychowawca powiadamia rodziców (prawnych opiekunów) ucznia.
- 4) W przypadku niedostosowania się ucznia do zaleceń wychowawca obniża mu ocenę z zachowania do najniższej.
- 5) W sytuacji nagminnego palenia papierosów przez ucznia na terenie szkoły wychowawca informuje dyrektora szkoły.
- 6) Dyrektor szkoły może udzielić uczniowi nagany, o czym informuje pisemnie rodziców (prawnych opiekunów), może także zlecić uczniowi prace społeczne na rzecz szkoły.
- 7) Wszystkie działania wychowawca odnotowuje w dzienniku lekcyjnym.

7. Zażywanie narkotyków

- 1) W przypadku podejrzenia zażywania przez ucznia narkotyków należy niezwłocznie zawiadomić wychowawcę.
- 2) Wychowawca zgłasza problem dyrektorowi szkoły, który decyduje o powiadomieniu policji.
- 3) Wychowawca zawiadamia pielęgniarkę szkolną, przy jej pomocy stara się odizolować ucznia od grupy, a następnie powiadamia rodziców (prawnych opiekunów).
- 4) Dyrektor szkoły zwołuje Zespół Wychowawczy, który diagnozuje skalę problemu i w zależności od sytuacji określa dalsze postępowanie, np. indywidualne spotkania z pedagogiem lub psychologiem szkolnym; skierowanie do specjalistycznych placówek.
- 5) W przypadku, gdy nauczyciel znajduje na terenie szkoły substancję przypominającą wyglądem narkotyk powinien, zachowując środki ostrożności, zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji.
- 6) Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrektora szkoły, który wzywa policję.
- 7) Po przyjeździe policji niezwłocznie przekazuje zabezpieczoną substancję i przekazuje informacje dotyczące szczegółów zdarzenia.
- 8) W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, ma prawo żądać w obecności drugiej osoby, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni, ewentualnie innych przedmiotów budzących podejrzenie, co do ich związku z poszukiwaną substancją. Nauczyciel nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczek ucznia – jest to czynność zastrzeżona wyłącznie dla policji.

- 9) O swoich spostrzeżeniach powiadamia dyrektora szkoły oraz rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i wzywa ich do natychmiastowego stawiennictwa.
- 10) W przypadku, gdy uczeń, mimo wezwania, odmawia przekazania nauczycielowi substancji i pokazania zawartości teczek, dyrektor szkoły wzywa policję, która przeszukuje odzież i przedmioty należące do ucznia oraz zabezpiecza znalezioną substancję i zabiera do ekspertyzy.
- 11) Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim zabezpieczeniu, zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo, nabył substancję.
- 12) Wszystkie działania wychowawca odnotowuje w dzienniku lekcyjnym.

8. Nadużywanie alkoholu

- 1) W przypadku, gdy nauczyciel podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu powinien powiadomić o swoich przypuszczeniach wychowawcę klasy.
- 2) Wychowawca odizolowuje ucznia od reszty klasy, ale ze względów bezpieczeństwa nie pozostawia go samego, stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego życie ani zdrowie.
- 3) Wychowawca wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej.
- 4) Zawiadamia; o tym fakcie dyrektora szkoły oraz rodziców (opiekunów prawnych) ucznia, których zobowiązuje do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły.
- 5) Wychowawca przeprowadza rozmowę z rodzicami (prawnymi opiekunami) oraz uczniem w ich obecności o konsekwencjach takiego postępowania przewidzianych w Statucie Szkoły.
- 6) Gdy rodzice (opiekunowie prawni) odmówią odebrania dziecka, o pozostawieniu ucznia w szkole, czy przewiezieniu do placówki służby zdrowia, albo przekazaniu go do dyspozycji funkcjonariuszom policji – decyduje lekarz, po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły.
- 7) Dyrektor szkoły zawiadamia najbliższą jednostkę policji, gdy rodzice ucznia będącego pod wpływem alkoholu – odmawiają przyjęcia do szkoły, a jest on agresywny, bądź swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia albo zagraża życiu lub zdrowiu innych osób. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości, policja ma możliwość przewiezienia ucznia do izby wytrzeźwień, albo do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych – na czas niezbędny do wytrzeźwienia (maksymalnie do 24 godzin). O fakcie umieszczenia zawiadamia się rodziców (opiekunów prawnych) oraz sąd rodzinny, jeśli uczeń nie ukończył 18 lat.
- 8) Dyrektor zwołuje Zespół Wychowawczy, który diagnozuje skalę problemu i w zależności od sytuacji określa dalsze postępowanie, np. indywidualne spotkania z pedagogiem lub psychologiem szkolnym, zaproponowanie rodzicom (prawnym opiekunom) skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział

dziecka w programie terapeutycznym; decyduje o rodzaju kary udzielonej uczniowi zgodnie ze Statutem Szkoły, łącznie ze skreśleniem z listy uczniów.

- 9) Jeżeli powtarzają się przypadki, w których uczeń (przed ukończeniem 18 lat) znajduje się pod wpływem alkoholu na terenie szkoły, to dyrektor szkoły ma obowiązek powiadomienia o tym policji lub sądu rodzinnego.
- 10) Spożywanie alkoholu na terenie szkoły przez ucznia, który ukończył 17 lat, stanowi wykroczenie z art. 43 ust. Ustawy z dnia 26 października 1982 r. O wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Należy o tym fakcie powiadomić policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tej instytucji.
- 11) Wszystkie działania wychowawca odnotowuje w dzienniku lekcyjnym

9. Czyny przestępcze: kradzieże, wymuszenia.

W każdym przypadku popełnienia czynu karalnego przez ucznia, który nie ukończył 17 lat należy zawiadomić policję lub sąd rodzinny, a w przypadku popełnienia przestępstwa przez ucznia, który ukończył 17 rok życia prokuratora lub policję.

- 1) W przypadku stwierdzenia dokonania czynu karalnego lub przestępstwa nauczyciel niezwłocznie powiadamia dyrektora szkoły.
- 2) Dyrektor szkoły ustala okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
- 3) Nauczyciel przekazuje sprawcę (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) dyrektorowi szkoły lub pedagogowi szkolnemu pod opiekę.
- 4) Dyrektor szkoły wraz z nauczycielem udzielają pierwszej pomocy (przedmedycznej), bądź zapewniają udzielenie jej poprzez wezwanie pielęgniarki szkolnej w przypadku, kiedy ofiara doznała obrażeń.
- 5) Wychowawcy powiadamiają rodziców (prawnych opiekunów) uczniów – sprawcy ofiary.
- 6) Dyrektor szkoły niezwłocznie powiadamia policję w przypadku, gdy sprawa jest poważna (rozbój, uszkodzenie ciała itp.) lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana oraz w celu zabezpieczenia śladów przestępstwa.
- 7) Dyrektor szkoły zwołuje Zespół Wychowawczy, który analizuje sytuację i podejmuje decyzję o ukaraniu ucznia zgodnie ze Statutem Szkoły, łącznie ze skreśleniem ze listy uczniów.
- 8) Wszystkie działania wychowawca odnotowuje w dzienniku lekcyjnym.

11. Procedury postępowania z uczennicą w ciąży

Procedury postępowania z uczennicą w ciąży opracowane zostały w oparciu o Ustawę o systemie oświaty, Kodeks Karny, Ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich, Ustawę o planowaniu rodziny, Rozporządzenie MEN w sprawie warunków sposobów oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy, Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie określenia zakresu i form oraz trybu udzielania kobietom w ciąży oraz wychowującym dziecko pomocy w zakresie opieki socjalnej i prawnej.

W wyniku analizy w/w dokumentów ustalono, co następuje:

1. Uczennica szkoły ponadgimnazjalnej, która ma ukończone 15 lat i zaszła w ciążę nie jest zgłaszana do sądu dla nieletnich. Jeśli ukończyła lat 18 jest wobec prawa pełnoletnia.
2. Uczennica przekazuje informację o zajściu w ciążę zaufanej osobie, rodzicom, nauczycielowi, pedagogowi szkolnemu, lub innemu pracownikowi szkoły.
3. Osoby wtajemniczone w sprawę otaczają uczennicę opieką, wsparciem psychicznym i moralnym, rozpoznają sytuację materialną i rodzinną.
4. Uczennica lub jej prawni opiekunowie informują o zaistniałej sytuacji dyrekcję szkoły.
5. Uczennica od tej pory jest objęta opieką, która może mieć różne formy.
6. Otrzymuje wsparcie psychiczne ze strony psychologa szkolnego, wychowawcy klasy, rodziców oraz kolegów.
7. Przedstawia zaświadczenie o stanie zdrowia i możliwości kontynuowania nauki. W przypadku braku zaświadczenia uczeń lub jego opiekun składa oświadczenie o kontynuowaniu nauki na własną odpowiedzialność.
8. Brak takiego zaświadczenia prowadzi do udzielenia uczennicy urlopu na okres ciąży i okres po urodzeniu dziecka.
9. Pełnoletnia uczennica, prawni opiekunowie niepełnoletniej oraz nauczyciel lub wychowawca mogą złożyć wniosek o realizowanie indywidualnego toku nauki, jeśli są ku temu wskazania zdrowotne.
10. Uczennica otrzymuje pomoc w terminowym zaliczeniu przedmiotów, jeżeli ciąża, poród lub połóg uniemożliwiają klasyfikację uczennicy
11. W przewidzianych terminach, szkoła wyznacza dodatkowe terminy w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy.
12. Uczennica szkoły branżowej, która z przyczyn zdrowotnych (ciąża) nie została sklasyfikowana z zajęć praktycznych, będzie sklasyfikowana w późniejszym terminie, po uzupełnieniu programu nauczania.
13. Uczennica szkoły branżowej może przystąpić do egzaminu zawodowego lub jego etapu w późniejszym terminie.
14. Uczennica- maturzystka przystępuje do egzaminu maturalnego na ogólnie obowiązujących zasadach. W przypadku przystąpienia do jednej części egzaminu, pisemnej lub ustnej, ma prawo przystępować do kolejnych sesji, przez kolejnych 5 lat

15. Po upływie 5 lat od przystąpienia do części egzaminu, zdaje egzamin maturalny w pełnym zakresie.
16. Uczennica, która nie ukończyła 18 lat, może uczęszczać do szkoły dla dorosłych po zdaniu egzaminów eksternistycznych.
17. Uczennica w szkole objęta jest pomocą pedagoga.
18. Uczennica uzyskuje od pedagoga informacje na temat praw przysługujących kobietom w ciąży.
19. Uczennica otrzymuje w szkole informacje o organizacjach i instytucjach, które wspierają kobiety w ciąży.
20. Uczennica po urodzeniu dziecka ma prawo kontynuować naukę na swój pisemny wniosek, jeśli jest pełnoletnia lub wniosek rodziców, jeśli nie ukończyła 18 lat.
21. W Wyniku pozyskania informacji o ciąży uczennicy od osób trzecich szkoła zobowiązana jest do przeprowadzenia rozmowy z uczennicą oraz wezwania rodzica/prawnego opiekuna.
22. Wychowawca uczennicy będącej w ciąży zobowiązany jest do przeprowadzenia za zgodą uczennicy lekcji wychowawczej na temat zaistniałej sytuacji.

12. Procedura reagowania wobec sprawcy cyberprzemocy

1. Postępowanie, gdy sprawcą jest uczeń szkoły:

- 1) Nauczyciel, któremu zgłoszony został przypadek cyberprzemocy lub który wszedł w posiadanie takiej informacji, powiadamia o tym fakcie wychowawcę ucznia, pedagoga/psychologa szkolnego i Dyrektora szkoły,
- 2) Wychowawca i pedagog/psycholog szkolny wyjaśniają okoliczności zdarzenia i ustalają ewentualnych świadków, a także rodzaj materiału i sposób jego rozpowszechniania oraz zabezpieczają dowody zaistniałej cyberprzemocy,
- 3) Wychowawca, pedagog/psycholog szkolny, przy udziale nauczyciela informatyki, zabezpiecza dowody i ustala tożsamość sprawcy cyberprzemocy; w przypadku trudności należy skorzystać z pomocy znajdującej się na stronie internetowej: <http://helpline.org.pl>,
- 4) Wychowawca, pedagog szkolny przy współudziale Dyrektora szkoły analizują zdarzenie i powiadamiają rodziców/prawnych opiekunów sprawcy oraz w razie konieczności odpowiednie organy Policji i/lub Sąd Rodzinny i Nieletnich,
- 5) Przedstawiciele szkoły zobowiązują ucznia - sprawcę do zaprzestania takiego postępowania i, wraz z nauczycielem informatyki, do natychmiastowego usunięcia materiałów związanych z cyberprzemocą,
- 6) Przedstawiciele szkoły informują rodziców/ prawnych opiekunów sprawcy o dalszym postępowaniu i zastosowanych wobec sprawcy sankcjach,
- 7) Pedagog/psycholog szkolny zapewniają uczniowi/sprawcy pomoc psychologiczno-pedagogiczną oraz, we współpracy z wychowawcą ucznia, monitorują funkcjonowanie ucznia w szkole,
- 8) Dyrektor szkoły, na wniosek wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego, podejmuje decyzję o zastosowaniu kar lub/i środków dyscyplinarnych przewidzianych w -Statucie.

2. Postępowanie, gdy sprawca jest nieznany: należy w trybie pilnym doprowadzić do przerwania aktu cyberprzemocy, zawiadomić administratora serwisu o zaistniałym fakcie i konieczności usunięcia materiału z sieci; w przypadku trudności należy skorzystać z pomocy znajdującej się na stronie internetowej: <http://helpline.org.pl>, e-mail: helpline@helpline.org.pl; tel.: 800 100 100; należy powiadomić właściwe organa Policji, które podejmą odpowiednie kroki.

3. Procedura reagowania wobec ofiary cyberprzemocy oraz ofiary każdej innej formy przemocy wobec ucznia

- 1) Rozmowa z uczniem mająca ustalić poziom i zakres wymaganego przez poszkodowanego ucznia wsparcia.
- 2) Niezwłoczne zawiadomienie Dyrektora szkoły, a następnie rodziców ucznia — jeżeli zdarzenie miało miejsce na terenie szkoły.

- 3) Ustalenie okoliczności i świadków zdarzenia oraz wdrożenie działań zmierzających do przerwania aktu przemocy.
- 4) Objęcie ucznia opieką psychologiczno-pedagogiczną a w razie potrzeby skierowanie go do poradni specjalistycznej.
- 5) Stałe monitorowanie sytuacji poszkodowanego ucznia i jego funkcjonowania w grupie rówieśniczej.
- 6) Jeżeli zdarzenie miało miejsce poza terenem szkoły - ustalenie, czy rodzice poszkodowanego ucznia wiedzą o zaistniałym fakcie przemocy i czy nie potrzebują pomocy i wsparcia ze strony szkoły.

13. Procedura reagowania na niewłaściwe zachowanie rodziców/prawnych opiekunów wobec nauczyciela lub pracownika szkoły

1. Nauczyciel nie powinien prowadzić rozmów z rodzicem, który jest pod wpływem alkoholu; jeżeli rodzic chce nam udowodnić swoją trzeźwość, należy skierować go do najbliższej jednostki policji, celem przeprowadzenia badań alkomatem.
2. Każdą rozmowę, która może stać się źródłem konfliktu, należy przeprowadzać w obecności innej osoby, w tym dyrektora szkoły lub jego zastępcy, która będzie mogła, w razie potrzeby, potwierdzić jej przebieg.
3. Przebieg rozmowy należy udokumentować przy pomocy notatki służbowej, którą powinna podpisać również osoba współuczestnicząca od strony szkoły.
4. Nie należy udzielać informacji na temat ucznia rodzicowi, którego sąd pozbawił praw rodzicielskich.
5. W przypadku odebrania władzy rodzicielskiej sąd może zakazać rodzicom (rodzicowi) osobistego kontaktu z dzieckiem. W związku z tym postanowienie w tej sprawie powinno być dostarczone do placówki, w której realizowany jest przez dziecko obowiązek szkolny.

14. Procedura postępowania z uczniami, którego zachowanie utrudnia lub uniemożliwia prowadzenie lekcji

1. Zadaniem nauczyciela jest:
 - 1) słowne zwrócenie uwagi uczniowi na niewłaściwość jego postępowania,
 - 2) uspokojenie sytuacji w klasie,
 - 3) rozdzielenie stron w przypadku zaistnienia konfliktu między uczniami,
 - 4) w przypadku braku reakcji ze strony ucznia/uczniów, poinformowanie ich o konsekwencjach takiego postępowania,
 - 5) dokonanie wpisu w dzienniku lekcyjnym oraz w razie potrzeby w dzienniczku ucznia,
 - 6) w razie dalszej eskalacji problemu (braku reakcji), powiadomienie o zajściu wychowawcy klasy, Dyrektora szkoły lub pedagoga/psychologa szkolnego.
2. Zadaniem wychowawcy klasy jest:
 - 1) przeprowadzenie rozmowy z uczniem/uczniami, ze szczególnym podkreśleniem niewłaściwości ich zachowania oraz wynikających z tego konsekwencji zgodnych ze Statutem szkoły,
 - 2) w przypadku powtórzenia się zachowania lub czynu o dużej szkodliwości sporządzenie odpowiedniej adnotacji w dokumentacji szkolnej,
 - 3) powiadomienie rodziców (prawnych opiekunów) ucznia o zaistniałym zdarzeniu,
 - 4) w przypadku powtarzających się nagannych zachowań ucznia, zaplanowanie wspólnie z pedagogiem i psychologiem szkolnym, dalszej pracy wychowawczej z uczniem.

15. Procedury postępowania z uczniem przewlekle chorym w szkole

Opracowano na podstawie publikacji:

- Ośrodka Rozwoju Edukacji,
- Ministerstwa Edukacji Narodowej,
- Ministerstwa Zdrowia,
- Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania – „One są wśród nas”.

W sytuacji, gdy w szkole jest uczeń przewlekle chory, nauczyciel/ wychowawca powinien:

1. Pozyskać od rodziców (opiekunów prawnych) ucznia szczegółowe informacje na temat jego choroby oraz wynikających z niej ograniczeń w funkcjonowaniu;
2. Poinformować dyrektora szkoły, pielęgniarkę szkolną, pedagoga szkolnego;
3. Zorganizować szkolenie nauczycieli uczących w klasie w zakresie postępowania z chorym uczniem na co dzień oraz w sytuacji zaostrzenia objawów czy ataku choroby;
4. Za zgodą rodziców i ucznia poinformować o specyfice choroby kolegów/ koleżanki z klasy;
5. Ustalić sposób kontaktowania się/ współpracy z rodzicem /prawnym opiekunem chorego ucznia.
6. W razie zaistniałej potrzeby dostosować formy pracy dydaktycznej, dobór treści i metod oraz organizację nauczania do możliwości psychofizycznych tego ucznia, a także objąć go różnymi formami pomocy psychologiczno - pedagogicznej;
7. W przypadku nasilenia objawów choroby bezzwłocznie wezwać karetkę pogotowia ratunkowego. Powiadomić dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów prawnych.

Procedury te mogą uwzględniać m.in. przypominanie lub pomoc w przyjmowaniu leków, wykonywaniu pomiarów poziomu cukru, regularnym przyjmowaniu posiłków, sposób reagowania itp. Powinny też zobowiązać wszystkich pracowników placówki do bezwzględnego ich stosowania.

Główne sposoby pomocy przewlekle choremu uczniowi możliwe do zrealizowania na terenie szkoły:

1. Zapewnienie poczucia bezpieczeństwa psychicznego i fizycznego,
2. Pomoc w pokonywaniu trudności, uczenie nowych umiejętności,
3. Budowanie dobrego klimatu i przyjaznych relacji klasowych,
4. Przygotowanie uczniów zdrowych na spotkanie chorego kolegi,
5. Traktowanie chorego ucznia jako pełnoprawnego członka klasy,
6. Uwrażliwianie uczniów zdrowych na potrzeby i przeżycia ucznia chorego,

7. Uwrażliwianie ucznia chorego na potrzeby i przeżycia innych uczniów,
8. Motywowanie do kontaktów i współdziałania z innymi uczniami,
9. Rozwijanie zainteresowań, samodzielności ucznia,
10. Dostarczanie wielu możliwości do działania i osiągania sukcesów, motywowanie do aktywności.

1) **Uczeń z astmą**

Astma oskrzelowa jest najczęstszą przewlekłą chorobą układu oddechowego u dzieci. Istotą astmy jest przewlekły proces zapalny toczący się w drogach oddechowych, który prowadzi do zwiększonej skłonności do reagowania skurczem na różne bodźce i pojawienia się objawów choroby.

OBJAWY Jednym z podstawowych objawów jest duszność jako subiektywne uczucie braku powietrza spowodowane trudnościami w jego swobodnym przechodzeniu przez zwężone drogi oddechowe. Gdy duszność jest bardzo nasilona możemy zauważyć, że usta ucznia a także inne części ciała są zasinione. Konsekwencją zwężenia oskrzeli jest pojawienie się świszczącego oddechu. Częstym objawem astmy oskrzelowej jest kaszel. Najczęściej jest to kaszel suchy, napadowy, bardzo męczący.

PRZYCZYNY ATAKU Zaostrzenie astmy może być wywołane przez: kontakt z alergenami, na które uczulone jest dziecko, kontakt z substancjami drażniącymi drogi oddechowe, wysiłek fizyczny, zimne powietrze, dym tytoniowy, infekcje.

POSTĘPOWANIE:

1. W przypadku wystąpienia duszności należy podać dziecku wziewny lek rozkurczający oskrzela zgodnie z zaleceniem lekarza.
2. W przypadku objawów ciężkiej duszności należy podać jednocześnie 2 dawki leku w aerozolu w odstępie 10-20 sekund.
3. Po wykonaniu 1 pierwszej inhalacji należy powiadomić rodziców dziecka o wystąpieniu zaostrzenia.
4. W przypadku duszności o dużym nasileniu powinno się wezwać Pogotowie Ratunkowe. W czasie oczekiwania na przyjazd karetki pogotowia dziecko wymaga ciągłego nadzoru osoby dorosłej.
5. Dodatkowo bardzo ważne jest zapewnienie dziecku spokoju oraz odizolowanie od osób trzecich.

NAKAZY:

1. Częste wietrzenie sal lekcyjnych.

2. Dziecko, które ma objawy po wysiłku, powinno przed lekcją wychowania fizycznego przyjąć dodatkowy lek.
3. Ćwiczenia fizyczne należy zaczynać od rozgrzewki.
4. W przypadku wystąpienia u ucznia objawów duszności należy przerwać wykonywanie wysiłku i pozwolić dziecku zażyć środek rozkurczowy.

ZAKAZY:

1. Chorzy uczniowie nie powinni uczestniczyć w pracach porządkowych.
2. W okresie pylenia roślin uczeń nie może ćwiczyć na wolnym powietrzu oraz nie powinien uczestniczyć w planowanych wycieczkach poza miasto.
3. Astma oskrzelowa wyklucza biegi na długich dystansach, wymagających długotrwałego, ciągłego wysiłku.
4. W klasach, gdzie odbywają się lekcje nie powinno być zwierząt futerkowych.

OGRANICZENIA :

1. Uczeń z astmą może okresowo wymagać ograniczenia aktywności fizycznej i dostosowania ćwiczeń do stanu zdrowia.
2. Dziecko uczulone na pokarmy powinno mieć adnotacje od rodziców, co może jeść w sytuacjach, które mogą wywołać pojawienie się objawów uczulenia.

OBSZARY DOZWOLONE I WSKAZANE DLA UCZNIA

1. Uczeń chory na astmę powinien uczestniczyć w zajęciach z wychowania fizycznego - (w innych przypadku decyduje lekarz).
2. Uczeń z astmą nie powinien być trwale eliminowany z zajęć z wychowania fizycznego.
3. Dzieci z astmą mogą uprawiać biegi krótkie, a także gry zespołowe.
4. Dzieci z astmą mogą uprawiać gimnastykę i pływanie.
5. Dzieci z astmą mogą uprawiać większość sportów zimowych. Bardzo ważny jest dobry kontakt szkoły z rodzicami, po to, aby wspólnie zapewnić dziecku bezpieczne warunki nauki i pobytu w szkole. Pozwoli to zmniejszyć nadopiekuńczość rodziców a dziecku rozwijać samodzielność i zaufanie do własnych możliwości i umiejętności. Tylko współdziałanie szkoły z rodzicami i lekarzem prowadzącym pomoże prawidłowo funkcjonować dziecku z astmą oskrzelową w środowisku, gdzie spędza wiele godzin w ciągu dnia.

2) Uczeń z cukrzycą

Cukrzyca to grupa chorób metabolicznych charakteryzujących się hiperglikemią (wysoki poziom glukozy we krwi – większy od 250mg%). Obecnie w Polsce wśród dzieci i młodzieży dominuje cukrzyca typu 1 – ten typ cukrzycy ma podłoże genetyczne i autoimmunologiczne. Cukrzyca nie jest chorobą zakaźną, nie można się nią zarazić przez kontakt z osobą chorą. Najczęstsze objawy to wzmożone pragnienie, częste oddawanie moczu oraz chudnięcie. W chwili obecnej, w warunkach pozaszpitalnych, jedynym skutecznym sposobem podawania insuliny jest wstrzykiwanie jej do podskórnej tkanki tłuszczowej (za pomocą pena, pompy). Cukrzyca nie jest chorobą, która powinna ograniczać jakiekolwiek funkcjonowanie ucznia, tylko wymaga właściwej samokontroli i obserwacji. Ćwiczenia fizyczne, sport i rekreacja połączone z ruchem są korzystne dla dzieci chorych na cukrzycę. Wspierają prawidłowy rozwój emocjonalny i społeczny, pomagają rozwijać samodyscyplinę, gratyfikują, dają przyjemność i satysfakcję. Najważniejszym problemem przy wykonywaniu wysiłku fizycznego u dzieci z cukrzycą jest ryzyko związane z wystąpieniem hipoglikemii (niedocukrzenia stężenie glukozy we krwi mniejsze niż 60 mg%). Do działań w ramach samokontroli należą: badanie krwi i moczu, zapisywanie wyników badań, prawidłowa interpretacja wyników badań, prawidłowe komponowanie posiłków, prawidłowe i bezpieczne wykonywanie wysiłku fizycznego, obserwacja objawów jakie pojawiają się przy hipoglikemii i hiperglikemii. W każdej szkole powinien znajdować się „kącik” dla ucznia z cukrzycą, czyli ustronne miejsce, w którym dziecko z cukrzycą będzie mogło spokojnie, bezpiecznie i higienicznie wykonać badanie krwi oraz wykonać wstrzyknięcia insuliny.

OBJAWY HIPOGLIKEMII – niedocukrzenia:

1. Bładość skóry, nadmierna potliwość, drżenie rąk.
2. Ból głowy, ból brzucha.
3. Szybkie bicie serca.
4. Uczucie silnego głodu/wstręt do jedzenia.
5. Osłabienie, zmęczenie
6. Problemy z koncentracją, zapamiętywaniem.
7. Chwiejność emocjonalna, nietypowe zachowanie dziecka.
8. Napady agresji lub wesołkowatości.
9. Ziewanie/senność.
10. Zaburzenia mowy, widzenia i równowagi.
11. Zmiana charakteru pisma.
12. Uczeń nielogicznie odpowiada na zadawane pytania.
13. Kontakt ucznia z otoczeniem jest utrudniony lub traci przytomność.

POSTĘPOWANIE PRZY HIPOGLIKEMII LEKKIEJ – uczeń jest przytomny, w pełnym kontakcie, współpracuje z nami, spełnia polecenia:

1. Sprawdzić poziom glukozy we krwi potwierdzając niedocukrzenie.
2. Podać węglowodany proste (sok owocowy, coca-cola, cukier spożywczy rozpuszczony w wodzie lub herbacie, glukoza w tabletkach, płynny miód).
3. NIE WOLNO Zastępować węglowodanów prostych słodyczami zawierającymi tłuszcze, jak np. czekolada, ponieważ utrudniają one wchłanianie glukozy z przewodu pokarmowego).
4. Ponownie oznaczyć glikemię po 10-15 minutach.
5. Zawsze należy dążyć do ustalenia przyczyny niedocukrzenia.

POSTĘPOWANIE PRZY HIPOGLIKEMII ŚREDNIO – CIĘŻKIEJ – uczeń ma częściowe zaburzenia świadomości, pozostaje w ograniczonym kontakcie z nami, potrzebuje bezwzględnej pomocy osoby drugiej:

1. Oznaczyć glikemię i potwierdzić niedocukrzenie.
2. Jeżeli uczeń może połykać podać do picia płyn o dużym stężeniu cukru (np. 3-5 kostek cukru rozpuszczonych w ½ szklanki wody, coli, soku).
3. Jeżeli uczeń nie może połykać postępujemy tak jak w przypadku glikemii ciężkiej.

POSTĘPOWANIE PRZY HIPOGLIKEMII CIĘŻKIEJ – uczeń jest nieprzytomny, nie ma z nim żadnego kontaktu, nie reaguje na żadne bodźce, może mieć drgawki.

Uczniowi, który jest nieprzytomny NIE WOLNO podawać niczego do picia ani do jedzenia do ust!!!

1. Układamy ucznia na boku.
2. Wstrzykujemy domięśniowo glukagon, jest to zastrzyk ratujący życie.
3. Wzywamy pogotowie ratunkowe.
4. Kontaktujemy się z rodzicami ucznia.
5. Dopiero gdy uczeń odzyska przytomność (po podaniu glukagonu powinno odzyskać przytomność po kilkunastu minutach) i jeżeli dziecko będzie w dobrym kontakcie można mu podać węglowodany doustnie (sok, cola, tabl. glukozy).

U uczniów leczonych pompą:

1. Zatrzymaj pompę.
2. Potwierdź hipoglikemię.
3. Jeżeli uczeń jest przytomny podaj węglowodany proste.
4. Oczekaj 10-15 minut i zbadaj ponownie poziom glukozy we krwi, jeżeli nie ma poprawy podaj ponownie cukry proste.

5. Jeżeli objawy ustąpią i kontrolny pomiar glikemii wskazuje podnoszenie się stężenia glukozy, włącz pompę i podaj kanapkę lub inne węglowodany złożone.
6. Jeżeli uczeń jest nieprzytomny lub ma drgawki połóż go w pozycji bezpiecznej, podaj domięśniowo zastrzyk z glukagonu i wezwij karetkę pogotowia. Po epizodzie hipoglikemii nie zostawiaj dziecka samego! Uczeń nie może podejmować wysiłku fizycznego dopóki wszystkie objawy hipoglikemii nie ustąpią!

OBJAWY HIPERGLIKEMII

1. Wzmoczone pragnienie, potrzeba częstego oddawania moczu.
2. Rozdrażnienie, zaburzenia koncentracji.
3. Złe samopoczucie, osłabienie, przygnębienie, apatia. Jeżeli do ww. objawów dołączą: ból głowy, ból brzucha, nudności i wymioty, ciężki oddech. może to świadczyć o rozwoju kwasicy cukrzycowej. Należy wtedy bezzwłocznie:
 - Zbadać poziom glukozy.
 - Skontaktować się z rodzicami lub wezwać pogotowie.

POSTĘPOWANIE PRZY HIPERGLIKEMII

1. Podajemy insulinę (tzw. dawka korekcyjna),
2. Uzupełniamy płyny (dziecko powinno dużo pić, przeciętnie 1 litr w okresie 1,5-2 godz., najlepszym płynem jest niegazowana woda mineralna),
3. Samokontrola (badanie moczu na obecność cukromoczu i ketonurii, po około 1 godz. należy dokonać kontrolnego pomiaru glikemii),
4. W razie stwierdzenia hiperglikemii dziecko nie powinno jeść, dopóki poziom glikemii nie obniży się.

Niezbędnik szkolny, czyli co uczeń z cukrzycą zawsze powinien mieć ze sobą w szkole:

1. Pen – „wstrzykiwacz” z insuliną.
2. Pompę insulinową, jeżeli jest leczone przy pomocy pompy.
3. Nakłuwacz z zestawem igieł.
4. Glukometr z zestawem pasków oraz gazików.
5. Plastikowy pojemnik na zużyte igły i paski.
6. Drugie śniadanie lub dodatkowe posiłki przeliczone na wymienniki np. przeznaczone na „zabezpieczenie” zajęć wf w danym dniu.
7. Dodatkowe produkty – soczek owocowy, tabletki z glukozą w razie pojawienia się objawów hipoglikemii.
8. Telefon do rodziców.
9. Informację w postaci kartki lub bransoletki na rękę, która informuje, że dziecko choruje na cukrzycę.

10. Glukagon (zestaw w pomarańczowym pudełku).

Szkolny kodeks praw ucznia z cukrzycą – każdemu dziecku z cukrzycą typu 1 należy zapewnić w szkole:

1. Możliwość zmierzenia poziomu glukozy na glukometrze w dowolnym momencie – także w trakcie trwania lekcji.
2. Możliwość podania insuliny.
3. Możliwość zmiany zestawu infuzyjnego w przypadku leczenia osobista pompą insulinową w odpowiednich warunkach zapewniających bezpieczeństwo i dyskrecję.
4. Właściwe leczenie niedocukrzenia zgodnie ze schematem ustalonym z pielęgniarką szkolną i rodzicami dziecka.
5. Możliwość spożycia posiłków o określonej godzinie, a jeśli istnieje taka potrzeba, nawet w trakcie trwania lekcji.
6. Możliwość zaspokojenia pragnienia oraz możliwość korzystania z toalety, także w czasie trwania zajęć lekcyjnych.
7. Możliwość uczestniczenia w pełnym zakresie w zajęciach wychowania fizycznego oraz różnych zajęciach pozaszkolnych, np. wycieczkach turystycznych, zielonych szkołach.

3) Uczeń z padaczką

Padaczką określamy skłonność do występowania nawracających, nie prowokowanych napadów. Występujące zaburzenia w funkcjonowaniu mózgu objawiające się widocznymi zaburzeniami, zwykle ruchowymi. Niekiedy jedynym widocznym objawem napadu są kilkusekundowe zaburzenia świadomości. Napady padaczkowe dzieli się na napady pierwotne uogólnione oraz napady częściowe (zlokalizowane). Napady pierwotnie uogólnione

1. Napady nieświadomości, najczęściej kilkusekundowa utrata kontaktu z otoczeniem. Atypowym napadom nieświadomości mogą towarzyszyć mruganie lub gwałtowne ruchy o niewielkim zakresie w obrębie ust.
2. Napady atoniczne – napad spowodowany nagłym i krótkotrwałym obniżeniem napięcia mięśniowego w określonych grupach mięśni.
3. Napady toniczne – występuje głównie u małych dzieci zazwyczaj podczas zasypiania lub budzenia; charakteryzuje się nagłym, symetrycznym wzrostem napięcia mięśni w obrębie kończyn i tułowia.
4. Napady toniczno-kloniczne – w fazie tonicznej dochodzi do nagłej utraty przytomności, skurczu mięśni, zatrzymania oddechu; faza kloniczna charakteryzuje się rytmicznymi, gwałtownymi skurczami mięśni kończyn i tułowia, następnie przechodzi w kilkuminutową śpiączkę.
5. Napady kloniczne – napady głównie u niemowląt i małych dzieci, częściej w przebiegu gorączki, cechują je symetryczne skurcze mięśni kończyn występujące seriami.

6. Napady miokloniczne – charakteryzują się gwałtownymi synchronicznymi skurczami mięśni szyi, obręczy barkowej, ramion i ud przy względnie zachowanej świadomości chorego.

Napady częściowe

1. Napady częściowe z objawami prostymi –świadomość w czasie napadów jest na ogół zachowana, zwykle napady dotyczą określonej okolicy np. ręki lub ust.
2. Napady częściowe z objawami złożonymi – niektórym napadom mogą towarzyszyć zaburzenia świadomości o charakterze omamów i złudzeń; pacjent ma wrażenie, że już znajdował się w danej sytuacji życiowej lub przeciwnie, że nie zna sytuacji i przedmiotów, z którymi w rzeczywistości się już stykał, do tego typu napadów zaliczane są także napady psychoruchowe z towarzyszącymi im różnymi automatyzmami (cmokanie), u dzieci mogą niekiedy występować napady nietypowe, manifestujące się klinicznie bólami brzucha, głowy, omdleniami, napadami lęku itp.
3. Napady częściowe wtórnie uogólnione – rozpoczyna się zwykle od napadowych mioklonicznych lub klonicznych skurczów ograniczonych do określonych grup mięśni, aby następnie rozprzestrzenić się i doprowadzić do wtórnie uogólnionego napadu toniczno-klonicznego (tzw. napadu dużego).

Zespoły padaczkowe wieku dziecięcego – zespół Westa, zespół Lennoxa-Gastauta, dziecięca padaczka nieświadomości (piknolepsja), padaczka Rolanda, młodzieńcza padaczka nieświadomości, zespół Janza, padaczka odruchowa, omdlenia odruchowe, napady rzekomopadaczkowe. Leczenie padaczki jest procesem przewlekłym, wymaga systematycznego, codziennego podawania leków. Nagłe przerwanie leczenia, pominięcie którejś dawki, może zakończyć się napadem lub stanem padaczkowym. Z tego powodu tak ważne jest aby pacjent mógł systematycznie przyjmować leki. W trakcie włączania leczenia lub jego modyfikacji dziecko może wykazywać objawy senności, rozdrażnienia, zawrotów głowy.

W RAZIE WYSTĄPIENIA NAPADU NALEŻY

1. Przede wszystkim zachować spokój.
2. Ułożyć chorego w bezpiecznym miejscu w pozycji bezpiecznej, na boku.
3. Zabezpieczyć chorego przed możliwością urazu w czasie napadu – zdjąć okulary, usunąć z ust ciała obce, podłożyć coś miękkiego pod głowę.
4. Asekurować w czasie napadu i pozostać z chorym do odzyskania pełnej świadomości.

NIE WOLNO

1. Podnosić pacjenta.
2. Krępować jego ruchów.

3. Wkładać cokolwiek między zęby lub do ust.

Pomoc lekarska jest potrzebna, jeżeli był to pierwszy napad w życiu lub napad trwał dłużej niż 10 minut albo jeśli po napadzie wystąpiła długo trwająca gorączka, sugerująca zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych.

Uczniom chorym na padaczkę trudniej jest wykorzystać w pełni swoje możliwości edukacyjne z przyczyn medycznych i społecznych. Narażone są na wyższy poziom stresu wynikający z obawy przed napadem i komentarzami, stąd też częściej występują u nich cechy zespołu nadpobudliwości psychoruchowej, trudności w czytaniu i pisaniu oraz inne trudności szkolne. W razie narastających trudności szkolnych, trzeba zapewnić dziecku możliwość douczania, zorganizować odpowiednio czas na naukę, z częstymi przerwami na odpoczynek, modyfikować i zmieniać sposoby przyswajania wiadomości szkolnych. Nie należy z zasady zwalniać dziecka z zajęć wychowania fizycznego ani z zabaw i zajęć ruchowych w grupie rówieśników. Należy jedynie dbać o to, aby nie dopuszczać do nadmiernego obciążenia fizycznego i psychicznego. Gdy zdarzają się napady, dziecko powinno mieć zapewnioną opiekę w drodze do i ze szkoły.